

Міністерство внутрішніх
справ України

Національна поліція
України

Донецький
юридичний інститут

БО «БТ «Мережа»
м. Кривий Ріг»

Peace
Corps

Корпус миру
США в Україні

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

II Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

«ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»

м. Кривий Ріг
07 лютого 2019 року

УДК 159.98
ББК 88.573 я 5

Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 07 лютого 2019 року). – Кривий Ріг, 2019. – 494 с.

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол №7 від 27 березня 2019 року)*

Публікується за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів», яка відбулася 07 лютого 2019 року у Донецькому юридичному інституті (м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21).

Видання може бути корисним для працівників правоохоронних органів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів вищих навчальних закладів, а також всім, хто цікавиться проблемами психологічного забезпечення правоохоронних органів.

Матеріали збірника опубліковані в авторській редакції.

ЗМІСТ

Привітальне слово ректора Донецького юридичного інституту МВС України **Бесчастного В.М.** 11

Секція № 1:

«Стресостійкість у службовій діяльності працівників правоохоронних органів»

Бабенко В.Г., Кирієнко Л.А., Пампура І.І. Окремі тактичні й спеціальні заходи Національної поліції України: психологія підготовки та проведення	16
Борщак С.Г., Стрельник О.Л. Методи подолання стресу працівниками правоохоронних органів	20
Боснюк В.Ф. Копінг-поведінка фахівців екстремального профілю професійної діяльності як фактор особистісної безпеки	24
Валєєв Р.Г., Фурса В.В. Задоволеність службою патрульних поліцейських	27
Гарькавець С.О. До проблеми формування стресостійкості особистості правоохоронця	31
Горбенко Д.А., Швець Т.В. Особливості професійного стресу керівників Національної поліції України та його профілактики	33
Грідчина О.В. Особистість в екстремальних умовах та кризових ситуаціях життєдіяльності	36
Диса О.В. Роль суб'єктивної активності у подоланні стресових ситуацій	38
Доценко В.В., Федоренко О.І. Формування опановуючої поведінки у працівників поліції	40
Жданова І.В. Копінг-поведінка майбутніх правоохоронців як чинник їх професійного здоров'я	44
Жуковська К.Р., Стрельник О.Л. Успішні стратегії подолання стресу працівниками правоохоронних органів	47
Завгородня Ю.В. Стреси та дистреси в психологічній діяльності працівників поліції	50
Зозуля Д.Е., Петрова А.С., Кучеренко С.М. Дослідження копінг-стратегій фахівців ризиконебезпечних ситуацій	53
Ковалькова Т.О. Особливості діяльності психолога у військовій сфері	56
Когут О.О. Стили подолання стресу патрульними поліцейськими в екстремальних умовах праці	58
Колесніченко О.С. Алгоритм прогнозування та діагностики психологічної травматизації військовослужбовців – учасників бойових дій	63
Коляда О.С. Специфіка службової діяльності поліцейського, як основна проблема стресу	66
Колядко С.В. Эмоция и процессы мышления, познания	68

Ксьонз Н.В. Успішні стратегії подолання стресу працівниками правоохоронних органів	71
Куций О.А. Особливості та можливі переваги застосування методу «TENSION & TRAUMA RELEASE EXERCISES» персоналом Національної поліції України	75
Кучеренко А.И. Успешные стратегии преодоления стресса работниками правоохранительных органов	78
Лінник А.О., Казміренко В.О. Особливості захисних механізмів працівників патрульної поліції	83
Ліпатов І.І., Товма М.І. Методи та напрями формування у військовослужбовців Національної гвардії України стресостійкості до стрес-факторів службово-бойової діяльності	86
Маннапова К.Р. Вплив життєстійкості на подолання складних життєвих ситуацій працівниками правоохоронних органів	88
Мітченко К.В. Роль керівника в розвитку стресостійкості працівників правоохоронних органів	91
Мухіна Г.В. Копінг-стратегії в діяльності поліцейського	94
Озірна М.В., Стрельник О.Л. Подолання стресу працівниками правоохоронних органів	98
Пасічник В.І., Керницький О.М. Теоретичні підходи до визначення ефективності психологічної підготовки військовослужбовців Національної гвардії України у сучасних умовах	99
Петренко У.У. Вплив психічної напруженості на активність військовослужбовця в екстремальних ситуаціях	101
Пічкуренко С.І., Кацан Л.О. Деякі аспекти професійно-психологічного забезпечення діяльності кримінальної поліції України	105
Приходько І.І. Вітчизняна система психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців екстремального профілю: сучасний стан	108
Садовнича О.О., Гурський В.Є. Психологічні методи самозахисту в агресивному середовищі	112
Самойленко О.О., Гула В.В. Зарубіжний досвід формування психологічної готовності військовослужбовців до дій в бойових умовах	114
Сіроха Л.В. Професійні кризи як фактор стресу	116
Стрельник О.Л. Стрес і професійна деформація поліцейського	119
Суббота С.О. Формування та прояви сексуальної агресії в контексті сексуальних відхилень	121
Тарановська А.О. Професійне спілкування працівників правоохоронних органів в умовах стресу	124
Товма І.М. Практичні рекомендації оперативному штабу з оцінювання та прогнозування суспільно-політичної обстановки для прийняття рішення на силові дії в екстремальних умовах	126
Турбін Д.О., Гурський В.Є. Професійний стрес поліцейського та його причини	128

Федоренко О.Б. Художня інтерпретація психологічного портрета українського лідера (на прикладі історичних романів про кошового отамана-характерника Івана Дмитровича Сірка)	131
Філоненко І.С. Емоційна свобода – копінг-стратегії і шляхи виходу із травматичних станів особистостей переживаючих травмуючу ситуацію	135
Хворостініна О.С. Психофізіологічні та поведінкові наслідки бойового стресу	139
Ходак К.С., Мухіна Г.В. Основні стратегії боротьби з професійним стресом	142
Черніков А.М., Гіренко С.П. До питання визначення методів подолання та профілактики стресу в діяльності працівників Національної поліції	145
Чорнобровенко В.В. Психологічні трансформації особистості працівників поліції, які працюють в умовах військового конфлікту	148
Шевченко В.В. Стресостійкість як один із компонентів професійно-психологічної компетентності майбутніх офіцерів	151
Шикір Д.О., Теремцова Н.В. Основні методи подолання професійного стресу у працівників правоохоронних органів	154

Секція № 2 :

«Особливості ефективної комунікації правоохоронців з громадянами»

Авілов І.В. Протидія маніпулятивному мовному впливу у процесі виконання службово-бойових завдань	158
Александров Ю.В. Особливості Я-концепції патрульних поліцейських	162
Атаманенко Ю.Ю. Ставлення учасників дорожнього руху до застосування сучасних приладів під час оформлення дорожньо-транспортних пригод	164
Бойчук В.А., Бацилєва О.В. Міжособистісна взаємодія: теоретико-методологічний аспект	168
Вайда Т.С. Невербальні способи професійного спілкування поліцейських як умова ефективного здійснення правоохоронцями оперативно-службової (службово-бойової) діяльності	171
Вдович С.М. Формування комунікативної компетентності курсантів закладів вищої освіти державної служби України з надзвичайних ситуацій	178
Венцик О.В. Асертивність і комунікація як ефективна співпраця	180
Волошина О.В. Моделі ефективної комунікації в діяльності поліцейських (зарубіжний досвід)	183
Галустян О.А., Довгополий І.І. Деякі питання застосування технологій профайлінгу в слідчій діяльності	186
Гіренко С.П. Професійна комунікативна підготовка працівників поліції до подолання конфліктних ризиків у службовій діяльності	189

загрозливих обставин для їх життя чи здоров'я в екстремальних умовах службово-оперативної діяльності працівників поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv/page1-4> (дата звернення 30.12.2018).

2. Пам'ятка працівника Національної поліції України : Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 52 с.

3. Мова жестів спецназу // Офіційний сайт ТОВ «Харківська обласна охорона «Щит»». URL: <http://www.ohrana-ua.com/articles/689-mova-zhestv-specnazu.html>.

Вдович Світлана Михайлівна

доцент кафедри практичної психології Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Будь-яка професійна діяльність передбачає комунікацію – передавання й отримання людьми інформації, у тому числі знань, фактів, ідей, думок, поглядів, переконань, переживань та емоцій. При цьому учасники взаємодії активно використовують вербальні та невербальні засоби спілкування. Від ефективності комунікації рятувальників та психологів під час виконання професійних обов'язків залежить злагодженість їх роботи та своєчасність надання допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях. Надаючи психологічну допомогу дорослим і дітям, які пережили травмуючу ситуацію, необхідно вміти, передусім, налагоджувати контакт, добирати потрібні в тій чи іншій ситуації слова, переконувати, «зчитувати» і тлумачити невербальні ознаки, впливати на їхні емоції. Отже, формування комунікативних навичок курсантів закладів вищої освіти Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є важливою складовою їхньої професійної підготовки.

Питання формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців були предметом дослідження багатьох науковців. З психологічної точки зору їх розглядали Б. Ананьєв, Є. Ільїн, Г. Костюк, О. Леонтєв, Л. Петровська, С. Рубінштейн; із педагогічної та філологічної – О. Горошкіна, Т. Окуневич, Л. Паламар, М. Пентилюк, О. Уваркіна та ін. Особливості формування комунікативної компетентності курсантів у закладах вищої освіти зі специфічними

умовами навчання досліджували Н. Калинюк, І. Поліщук, В. Розов, О. Федоренко та ін.

Комунікативна компетентність передбачає здатність особистості взаємодіяти з іншими, адекватно тлумачити отриману інформацію та передавати її без спотворень. Завдяки комунікативній компетентності людина здатна гармонійно спілкуватися і співпрацювати з друзями, рідними та колегами по роботі. Це також дозволяє їй легко налагоджувати контакти з незнайомцями, знаходити нових друзів та однодумців, підтримувати з ними теплі стосунки, відстоювати свої інтереси, переконувати людей і схилити їх на свою сторону, глибше пізнавати себе і свої емоційні стани, розуміти вчинки й емоційні стани співрозмовників, ефективно вирішувати конфліктні ситуації, бути впевненою за будь-яких обставин і творчо розвиватися.

Н. Калинюк визначає формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників як «процес цілеспрямованого і систематичного впливу на мотиваційну, когнітивну й емоційну сферу курсантів, метою якого є становлення такої особистості, яка усвідомлює значення комунікативної складової своїх професійних обов'язків, має розвинуті морально-особистісні якості та практичні вміння офіцера-прикордонника у сфері професійної комунікації, що забезпечують вибір ним свідомої поведінки відповідно до професійно-етичних і комунікативних норм» ними [1]. Як бачимо, дослідниця тісно пов'язує комунікативну компетентність із моральністю особистості, а тому її формування неможливе без морального й етичного виховання курсантів.

Основними педагогічними умовами формування професійно-комунікативної компетентності, на її думку, є: оптимізація змісту навчання курсантів у ВНЗ через надання їм професійно-комунікативних знань і пов'язаних із цим понять; вибір відповідних методів, форм та засобів навчання, зокрема використання на лекційних, семінарських і практичних заняттях таких активних методів навчання, як дискусійні, тренінгові, ігрові та проблемні, а також дослідницького методу при організації самостійної роботи курсантів; створення на заняттях атмосфери доброзичливості та взаємоповаги через налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами та курсантами й активізацію діалогічного спілкування між ними [1].

У процесі формування комунікативної компетентності курсантів закладів вищої освіти ДСНС України важливими є засвоєння відповідних знань (мовних, психологічних, професійних) і опанування необхідними вміннями та навичками.

Досконале знання державної й іноземних мов, норм української літературної мови, правил ведення ділової документації, володіння професійною лексикою, культура мовлення дозволять майбутнім фахівцям зрозуміло висловлювати свої думки, однозначно розуміти колег по роботі та потерпілих, чітко віддавати команди, правильно передавати інформацію, грамотно вести необхідну документацію.

Знання з психології (функцій спілкування, особливостей професійного спілкування, стилів поведінки, стратегій поведінки в конфліктних і екстремальних ситуаціях, особливостей поведінки людей різних вікових категорій, представників різних субкультур, поведінки людини в натовпі, у стресових ситуаціях тощо)

сприятимуть ефективному налагодженню контактів і довірливих стосунків із постраждалими; визначати і розуміти їх психологічний та емоційний стани, мотиви поведінки; справляти позитивне враження на керівників, колег по роботі, постраждалих та інших партнерів по спілкуванню; слухати і чути співрозмовника, розуміти його потреби; вести ділові переговори; адекватно реагувати на будь-яку поведінку співрозмовника, у тому числі на образи, спроби маніпуляції, агресію тощо; визначати істинні емоції та прагнення співрозмовника за допомогою невербальних засобів; долати комунікативні бар'єри у професійному спілкуванні; переконувати і психологічно впливати у професійних цілях; захищатися від психологічного маніпулювання; запобігати виникненню та розв'язувати конфліктні ситуації у спілкуванні; адекватно оцінювати достовірність отриманої інформації.

Важливою складовою комунікативної компетентності майбутніх рятувальників є знання змісту професійної діяльності та посадових обов'язків, їхня професійна грамотність.

Комунікативна компетентність передбачає також розвиток і вдосконалення комунікативних умінь і навичок у майбутніх фахівців. З цією метою курсантам закладів вищої освіти ДСНС України пропонуються такі психологічні тренінги: «Комунікативний тренінг», «Тренінг сенситивності», «Мотиваційний тренінг», «Тренінг особистісного зростання» та ін.

Таким чином, формуванню комунікативної компетентності курсантів закладів вищої освіти Державної служби України з надзвичайних ситуацій сприятимуть досконале оволодіння державної й іноземних мов, опанування психологічними знаннями, професійна грамотність та постійне вдосконалення комунікативних умінь і навичок під час тренінгів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Калинюк Н. В. До проблеми формування та розвитку професійної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_11.

Венцик Ольга Василівна

старший викладач кафедри психології управління факультету психології Львівського державного університету внутрішніх справ

АСЕРТИВНІСТЬ І КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНА СПІВПРАЦЯ

Відповідне спілкування та ефективна взаємодія в групі є важливими елементами в кожній роботі. Комунікація означає передачу та отримання інформації в безпосередньому контакті з іншою особою [1].

Асертивність - це здатність викладати свою думку, причини, думки про інших людей, зберігаючи повагу до почуттів та бажань іншої людини. Вона служить